

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2010, Volume: 5, Number: 1, Article Number: 1C0114

EDUCATION SCIENCES

Received: June 2009

Accepted: January 2010

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Sait Akbaşlı

Mersin University

sakbasli@mersin.edu.tr

Mersin-Turkey

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK UYGULAMASI SÜRECİNDE GÖZLEMLLEDİKLERİ İLKÖĞRETİM DENETÇİLERİNİN ETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

ÖZET

Bu araştırmada, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümünde okumakta olan 47 son sınıf öğrencisinin Şubat 2009'da okullarda öğretmenlik uygulamaları sürecinde ilköğretim denetçileri tarafından verilen rehberlik uygulama etkinlikleri ile ilgili görüşleri bir durum çalışması olarak incelenmiştir. Çalışma sonunda, öğretmen adaylarının ilköğretim denetçilerinin öğretmenlik uygulaması yapılan okullarda yaptıkları rehberlik ve geliştirme etkinliklerine ilişkin yeterince iletişim sağlanamadığı, işbirliği sağlandığında programın belirlenen hedeflerine ulaşacağı ve sürdürülebilir bir eğitim ortamının sağlanabileceği sonucuna varılmıştır. Uygulama okul ortamı, müdürü, öğretmeni, öğretim elemanı, öğretmen adayı, ilköğretim denetçilerinin rehberlik, denetim ve soruşturma süreçlerinin birbiri ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının okul uygulamalarındaki ilköğretim denetçileri hakkındaki görüşleri daha mesleğe başlamadan hangi alanlarda neler yapmaları gerektiğinin farkındalığı bakımından da; uygulama öğretmeni, öğretim elemanı, okul müdürü ve ilköğretim denetçileri ile işbirliğinde anlamlı düzeyde önemli olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayı, Öğretmenlik Uygulaması,
Eğitim Denetçisi, Okul Yönetimi, Rehberlik

THE ASPECTS OF TEACHER CANDIDATES RELATING TO THE ELEMENTARY EDUCATION SUPERVISORS ACTIVITIES IN TEACHING PROCESS

ABSTRACT

In this research, it is aimed to portray and determine the opinions of the 47 teacher candidates in the education faculty of Mersin University relating to the counseling activities given by elementary education supervisors in the course of teaching applications in 2009. As a result, it is reached that, there has not been a fruitful and sufficient communication constructed and when a co-operation is created it will be easy to reach the targets and provide a sustainable education medium. There has been a significant relation determined between the supervisors' counseling, supervisor, enquiring and school medium, director, teacher, teacher candidates. Finally, there has been a significant relation obtained between the teacher candidates' aspects relating to what they should do at the beginning of the profession and the co-operation with school director, teacher and supervisors.

Keywords: Teacher Candidate, Teaching Application,
Education Supervisor, School Management, Guidance

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Hizmet öncesi öğretmen eğitimi süreçleri, öğretmen adaylarının iyi bir öğretmenin sahip olması gereken becerilerle donanmış olarak eğitim-öğretim sürecine katılmasını hedefler. Bu sürecin en önemli aşamasını ise öğretmenlik uygulaması oluşturur. Öğretmenlik uygulaması süreçleri yeni yaşantı olanakları yaratarak öğretmen adaylarının mesleğe ilişkin bilgi alt yapılarında, düşünme biçimlerinde, mesleğe ilişkin inanç sistemlerinde değişimler oluşturmaya çalışır.

Eğitim sisteminin yapısal özellikleri ve amacı, çağdaş uygarlığı yakalamanın ve kalkınmayı sağlamanın temelini oluşturmaktadır. Ancak sistemin yapısal özelliği ve amacının ideal ölçüde olması bir anlam ifade etmemektedir. Önemli olan bu sistem içerisinde insan girdisinin niteliğidir. İnsan, en ideal sistemi çalışmaz hale getirebileceği gibi, en olumsuz koşulları içeren bir sistemde nitelikli ürünler ortaya çıkartabilir [1]. Her türlü etkinlik insan davranışlarını istedik yönde değiştirmek üzere düzenlenir [2]. İlköğretim denetçileri eğitim sistemin sağlıklı işlemlerini izleyen ve geliştiren öğelerin başında yer alır denilebilir.

Okullarda verilen eğitimin niteliği, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Pek çok kişinin itiraz edemeyeceği bir gerçek şudur ki; öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi, beceri ve davranışlara yeterince sahip değilse, yetiştirecekleri öğrenciler de eksik olacaktır. Çünkü eğitimdeki kalite ve başarı, öğretmenin kalite ve başarısının bir yansımasıdır. Öğretmen olma süreci teori ve pratiğin iç içe geçtiği ve öğretmen adaylarının pek çok açıdan gelişimini gerekli kılan bir süreçtir. Araştırmalar, mesleğinin ilk yıllarındaki öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının alan bilgilerini öğrencilerin anlayacağı forma dönüştürmede problemler yaşadığını ortaya koymaktadır [3, 4, 5 ve 6]. Öğretmenlik uygulamaları dersi öğretmen adayı ve uygulama öğretmeni arasında karşılıklı düşünme ve tartışma ortamı oluşturarak her iki tarafın öğretime yönelik davranışlarını geliştirme özelliği vardır [6, 7, 8 ve 9].

Eğitimde denetim; belirlenen örgütsel amaçların gerçekleşme derecesini saptama, örgütün işleyişini izleme ve düzeltme, çalışanların davranışlarını kontrol etme ve öğretimin gelişmesi amacıyla öğretmen ve diğer personele sağlanan mesleki yardım ve rehberlik hizmetlerinin tümünü içine alan bir süreç olarak tanımlanabilir [10, 11, 12 ve 13].

Bir öğretim kurumunda yapılan denetimin temel işlevi öğretme-öğrenme ortamının analizi, ortamın değerlendirilmesi ve sürecin geliştirilmesi, amaçlara ulaşılmasının sağlanmasıdır. Eğitim denetimi, eğitim yönetici, uzman ve öğretmenlerin meslek gelişmelerini teşvik eden, onların sorunlarına çözüm yolları bulan, yardım eden, eğiten ve değerlendiren bir süreç olarak geliştirilebileceği anlayışıdır. Rehberlik, yol gösterme değil, yollar göstermedir. Denetçinin yardımı rehberlikten öne alması, öğüt vermek yerine sorunların çözümünde yardımcı olması daha etkili bir görünüm yaratır [14]. Verilmesi kolay olan soyut öğüdün istenmezliği yanında tutulmazlığı da vardır, bu nedenle sonucu hakkında kuşku uyandırır. Somut yardım için bu sakıncalardan söz etmek güçtür.

Denetimde yapılan rehberlik, bireyin kendisini ve çevreyi tanıması, bireysel sorunlarını çözmesi, karar vermesi, bulunduğu ortama uyum sağlaması, kendisini geliştirmesi ve mutlu olması için yapılan çalışmadır. Denetçi, rehberlik ve yardım sürecinde davranışlarına ayrı bir özen gösterme durumundadır [15]. Eğitim sisteminde denetçiler, yaptıkları ders denetimlerinde öğretmenlerin öğretim yapma ve ders vermedeki başarılarını değerlendirmenin yanında,

öğretmenlerin davranış eksikliklerini giderme; yeteneklerini geliştirme, mesleğe ve çevreye uyumlarını sağlama, eğitim alanındaki yenilik ve değişiklikleri öğretmenlere tanıtma yoluyla onlara mesleki yardımda bulunurlar [16]. Denetimde yapılan mesleki yardım, bireyin meslek yaşamında karşılaştığı sorunları çözmesi, beklenen davranışları göstermesi, bir bütün olarak gelişmesi ve başarılı olması için yapılan çalışmadır.

Okullarda gerçekleşen tüm yönetsel ve eğitimsel eylemleri denetlemek, geliştirmek ve düzenlemeler yapmakta görevli ilköğretim denetçilerinin rehberlik ve işbaşında yetiştirme etkinlikleri, çağdaş eğitim denetimi anlayışına, yasal metinlere ve gerçekleştirilme durumunda gösterdikleri özelliklere göre; eğitim-öğretime hazırlık, sınıf içi etkinlikler, insan ilişkileri, okul-çevre ilişkileri, kendini geliştirme ve yenilikleri izleme olarak 5 grupta toplanmıştır [17, 18 ve 19].

İlköğretim denetçilerinin işbaşında eğitim çabaları, daha çok yerel ve kurumsal olmak durumundadır. Bölgesel ve genel etkinlikler, merkez örgütünün yetki ve olanaklarını gerektirir. İlköğretim denetçisinin, işbaşında eğitim çabalarında kullanabileceği yöntemler olarak, seminer, konferans, örnek ders, toplantı, gezi, film izleme, kaynak kitap çalışmaları sayılabilir. Denetçi, görev süresince karşılaştığı her öğretebilme durumunu, bir işbaşında eğitim fırsatı olarak görmeli ve gerçekleştirebilmelidir. Denetçinin işbaşında eğitime önce kendinden başlaması görüşü de onun bu konudaki rollerinin önemli bir boyutunu ortaya koyar [20].

Halen yürürlükte olan Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Denetçileri Yönetmeliği 13 Ağustos 1999 tarih ve 23875 sayılı Resmî Gazete de yayınlanan yönetmeliktir. Denetim ve denetim alt sistemi, örgütlerin amaçlarını gerçekleştirmesini sağlamak için gerekli olan bir sistemdir. Denetim ve denetim sistemi, halen zaman zaman çıkarılan yasa ve yönetmeliklerle günün şartlarına uydurulmaya çalışılmaktadır.

Öğretmenlik uygulaması dersi, yeniden yapılandırılan öğretmen eğitimi programında 7. ve 8. yarıyıldan itibaren yer almaktadır. Bu ders öğretmen adayının uygulama okulunda değişik sınıflarda öğretmenlik yaparak öğretmenlik yeterliliklerini geliştirebilme, alanının ders programını anlayabilme, ders kitaplarını değerlendirebilme, ölçme ve değerlendirme yapabilme, uygulama sırasında kazanmış olduğu deneyimleri arkadaşları ve uygulama öğretim elemanı ile paylaşmasını amaçlamaktadır [21 ve 22]. Öğretmen adayları bu ders kapsamında, uygulama okullarında öğretmenlerin gözetiminde 6 saatlik okul gününün en az 3 saatinde uygulama, diğer zamanlarda ise gözlem yapması gerekmektedir. Söz konusu dersin fakültedeki 2 saatlik bölümünde de uygulama okullarındaki ders anlatımlarıyla ilgili tartışma ve değerlendirmelerin yapıldığı bir öğrenme ortamı oluşturulması öngörülmektedir.

Literatürdeki öğretmenlik uygulamasıyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında bunların genellikle öğretmen adayı, uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı arasındaki işbirliğine ve söz konusu dersin öğretmen adayına kazandırdıkları üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışmalarda öne çıkan sorunlar ve sonuçlar kısaca şu şekilde özetlenebilir yeterince rehberlik, yardım alamadıklarını ve etkili iletişim kuramadıklarını ortaya koymuşlardır [23, 24 ve 25]. Oral (1997) ise öğretmenlik uygulamasının her aşaması (ders anlatımı, adayın değerlendirilmesi gibi) için ayrılan sürenin yetersizliğini ifade ederken, Azar [26, 27 ve 28] taraflar arasında işbirliğinin ve eşgüdümlü çalışmaların yetersizliğini dile getirmektedirler. İlköğretim denetçileri öğretmen için ilk ve en önemli danışmandır. Denetçi kaliteyi arttırmak amacıyla mümkün olan her yolu kullanarak

somut ve yapıcı önerilerde bulunmak için vardır. Denetim, kurs, seminer gibi etkinliklerle öğretmenin öğrencisine yardımcı olmasını sağlamaktadır [29 ve 30].

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Çalışmada, uygulama sırasında öğretmen adaylarının ilköğretim denetçileri tarafından gerçekleştirilen öğretmenlere yönelik rehberlik ve geliştirme etkinliklerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak 3 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış olup, Denetçiler; (a) Öğretmeni ders sürecinde denetlerken nelere dikkat ediyorlar? (b) Okul yönetimi ve kurum denetiminde ne tür etkinlikler yapıyorlar? (c) Denetçilerin denetim etkinlikleri sizde nasıl bir izlenim bırakmıştır? Bu sorularla öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamaları sırasında uygulama okulunda denetim yapan ilköğretim denetçilerinin etkinlikleri ve öğretmen adaylarının gözlemesi gerekli olan durumlar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmada, öğretmenlik uygulamaları sürecinde öğretmen adaylarının görüşlerine göre ilköğretim denetçileri, öğretmenleri denetleme süreçlerinde, rehberlik etkinliklerinde, öğretmenlerin öğrenmelerine ve gelişimlerine ne düzeyde katkıda bulduklarının tespiti amaçlanmıştır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

İlköğretim Denetçileri;

- Öğretmeni ders sürecinde denetlerken nelere dikkat ediyorlar?
- Okul yönetimi ve kurum denetiminde ne tür etkinlikler yapıyorlar?
- Denetçilerin denetim etkinlikleri sizde nasıl bir izlenim bırakmıştır?

3. YÖNTEM (METHOD)

Bu çalışmada, tarama ve nitel analiz tekniği kullanılmıştır. Tarama yöntemiyle olaylar betimlenmeye çalışılır [31 ve 32]. Çalışmada, yarı yapılandırılmış mülakat soruları yer almıştır. [33]'e göre, yarı yapılandırılmış mülakatta araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlar, görüşme sırasında görüşme yapılan kişilere kısmi esneklik sağlayarak soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına izin verir. Ayrıca mülakat formunun geçerliği için uzman görüşüne de başvurulmuştur.

3.1. Verilerin Toplanması (Data Collection)

Çalışma grubunu 2008-2009 öğretim yılı bahar döneminde, Öğretmenlik uygulamalarının ilk haftası içerisinde Mersin ili merkez Yenişehir ve Mezitli ilçesinde öğretmenlik uygulamasına katılan öğretmen adayları oluşturmuştur. Çalışma, sosyo-ekonomik düzeyi birbirinden farklı ve ilköğretim deneticileri tarafından rehberlik çalışmaları yapılan 6 uygulama ilköğretim okulunda gerçekleştirilmiştir. Veriler görüşmeyi kabul eden 47 öğretmen adayından elde edilmiştir. Öğretmen adaylarının ilköğretim denetçilerinin uygulama okullarında yaptıkları rehberlik, denetim ve geliştirme etkinliklerine ilişkin görüşleri için veri toplama aracı olarak uzman görüşü alınmış, 3 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış mülakat formu katılımcılara dağıtılmış ve cevaplamaları istenmiştir. Formda, ayrıca, katılımcıların demografik özellikleriyle ilgili bilgileri toplamaya yönelik sorulara da yer verilmiştir.

3.2. Verilerin Analizi (Data Analysis)

Görüşme ile elde edilen ham veriler "içerik analizi ve betimsel analiz tekniği" [32] kullanılarak analiz edilmiş, sayısal değerlerle de ifade edilip yorumlanmıştır. Bu nedenle, araştırma verilerinin çözümlenmesi sürecinde, öğretmen adaylarının her bir soruya verdikleri yanıtlar, araştırma amaçlarına göre kodlanmıştır. Verilerden hareketle, kodların benzerlik ve farklılıkları, birbiriyle ilişkili olmaları dikkate alınarak kategoriler oluşturulmuş ve her bir öğrencinin görüşü, orijinal formu ve anlamı bozulmadan bu kategorilere yerleştirilmiştir [32]. İçerik analizinde amaç, katılımcıların görüşlerinin içeriklerini sistematik olarak tanımlamaktır. Betimsel analizde ise, mülakatlardan, gözlem notlarından ya da başka veri toplama yöntemleriyle elde edilen bilgilerden alıntılar yapılır[34]. Ayrıca, araştırma bulgularının iç güvenilirliğini ve geçerliğini artırmak amacıyla katılımcı görüşlerinden sıkça alıntılar yapılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR (FINDINGS AND DISCUSSION)

Katılımcıların görüşleri öncelikle kodlanarak tablolandırılmıştır. Ayrıca kodlanan görüşlerden soru sırasına göre aynen alıntılar yapılarak yorumlanmıştır.

Bu kısımda öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında yapmış oldukları uygulamaların niteliğinin, uygulama okullarında anlatılan dersler, karşılaşılan güçlükler, uygulama öğretmeniyle olan etkileşim gibi değişkenler bağlamında incelenmesi sonucu elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Araştırmacı tarafından tespit edilen kategorilerin daha iyi anlaşılması için, anket ve görüşmeye katılan öğretmen adaylarının cevaplarından alıntılara yer verilmiştir. Anket formunda doğallığın korunması amacıyla, öğretmen adaylarından isim yerine bir rumuz yazmaları istenmiştir. Dolayısıyla alıntılarda yer alan isimler, araştırmacı tarafından verilmiş takma isimlerdir.

Birinci alt problemde belirtilen ilköğretim deneticileri, *öğretmeni ders sürecinde denetlerken nelere dikkat ediyorlar?* ile ilgili görüşleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. İlköğretim deneticileri, öğretmeni ders sürecinde denetlerken nelere dikkat ediyorlar?
(Table 1. Primary supervisors, teachers pay attention to what courses are in the process while checking)

Katılımcıların verdiği cevaplar	F
Ders denetimi sırasında etkinliklerle ilgili destek veren açıklamalar yapıyorlar	11
Amaçların gerçekleşmesi ne düzeyde olmalı diye açıklamalar yapıyorlar	7
Yetersiz. Etkili bir rehberlik çalışması yok	26
Şu yapılacak diyorlar, kendilerinden hiçbir uygulama göremiyoruz, sadece istiyorlar	6
Evet, deneticilerin rehberlik etkinliklerine ilişkin çalışmalarını yeterli buluyorum	8
İletişim becerileri oldukça yetersiz, sadece eleştirip onur kırıcı sözler kullanıyorlar	5
Sınıfta öğrenci merkezli eğitim yerine daha çok yazılı belgeleri incelemekteler	12
Denetçiler hala eski alışkanlıklarına göre çalışıyorlar	6
Rehberlik değil yargılamaya geliyorlar	4
Her denetçi kendine göre bir uygulama istiyor, aralarında tutarlılık yok	4
Sene başında her öğretmene okul açılmadan rehberlik yapılmalıdır	16
	T.105

Tablo 1 incelendiğinde aday öğretmenlerin görüşleri genel olarak "Ders denetimi sırasında programın uygulanmasıyla ilgili destek veren açıklamalar yapıyorlar"; "Amaçların gerçekleşmesi ne düzeyde olmalı diye açıklamalar yapıyorlar"; "Şu yapılacak diyorlar, kendilerinden hiçbir uygulama göremiyoruz, sadece istiyorlar"; "Evet, çalışmalarını yeterli buluyorum ama iletişim becerileri oldukça yetersiz, sadece eleştirip onur kırıcı sözler kullanıyorlar"; "Daha çok yazılı belgeleri incelemekteler"; "Hala eski alışkanlıklarına göre"; "Etkili bir rehberlik çalışması yok" şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verecek olursak:

<i>Öncelikle denetçinin sınıfı nasıl denetlediğini öğrendim. Denetçinin öğrencilerle nasıl iletişim kurduğunu, öğretmenin denetim sırasında nasıl davrandığını gözlemledim. Denetçinin denetimde kullandığı test formunu inceledim, hangi ölçütlere göre ne puanlar verdiğini gözlemledim.</i>	Altuğ
<i>Bu uygulama sayesinde de denetçilerin öğretmenleri derste nasıl denetlediklerini, onlara nasıl yönergeler verdiğini öğretmenlerden neler beklendiğine tanıklık ettim. Denetçi öğretmen iletişiminin kimi zaman işveren çalışan, kimi zaman ise iki arkadaş gibi olduğunu gördüm. Bazı denetçiler ders denetiminde katı bir tutum sergileyerek öğretmenleri öğrenciler önünde zor durumda bırakmıştı. Bunlar biz öğretmen adaylarının hoşuna gitmeyen şeylerdi. Denetçilerin öğrencilere sorular yönelttiğinde cevabı verenin öğrenciler değil de aslında öğretmenin kendisinin olduğunu gördüm. Öğrencilere her soru yönelttiğinde o stresi yaşayanın öğretmenler olduğunu gördüm. Buradan kendi öğretmenlik yaşantımızda öğrencilere verilmesi gereken kazanımları yakalayacak sorular yöneltiyordu ve öğrenci yanıt veremediği zaman hesap öğretmenden soruluyordu. Bundan da her öğrencinin önemi onlara bilgilerin öğretilmesi ve kavratılması gerekliliği göz önüne çıkmış oldu.</i>	Ayça
<i>Ders denetimi sırasında denetçilerin neleri incelediğini ve nelere dikkat ettiklerini izlemeye fırsat verdi. İki ayrı sınıfta denetimi inceleme fırsatı buldum. Yalnız öğretmenlerin denetçi karşısında, mahcup bir şekilde el pençe divan durmalarına, ezilmelerine tanıklık ettim. Öğrencilerin her hangi bir konuyu bilememesi durumunda öğretmene o konuyu işlememiş muamelesi yapıldı.</i>	Bengü
<i>Denetçilerin üslubunun çok önemli olduğunu kavradım. Sınıfa giren bir denetçinin önce kendisini tanıttığını düşünüyorum. Bir denetçi sınıfa girdi, dersi böldü, öğretmene sen arkaya geç otur dedi. Öğrenciler daha 1. sınıf olmalarından dolayı şaşkınlık geçirdi. Denetçinin bu şekilde iki derse girip öğretmenleri denetlemesi bana göre anlamsız geldi.</i>	Halil
<i>Denetim uygulaması, denetim hakkında genel bir bilgi uygulamasının yanı sıra denetim nasıl yapılır, hangi ölçütlere göre denetim yapılır. Nasıl not verilir vb. birçok konuda bilgi edindim. Bu bilgiler ışığında öğretmen olduğumda elbette bu ölçütlere dikkat ederek eğitim öğretim faaliyetlerini</i>	Musa

<p>sürdüreceğim. Ayrıca bu güne kadar tüm öğretmenlerde bir fobiye yol açan denetçilik mesleğinden korkmanın da yersizliğine tanık oldum. Ayrıca denetim uygulamasında denetçinin çeşitli derslerde hangi yöntem-teknikleri kullandığını ve hangi amaçların kazanımların kullanıldığı kazandırıldığını anlamaya çalıştığının bilgisini edindim.</p>	
<p>Bu uygulamada okula haber verilmeden rehberlik çalışması yapıldığını gördüm. Bunun yanlış bir şey olduğunu düşünüyorum. Gerçekten gerek yöneticiler gerek öğretmenler olsun ani denetimlerde gerçekten tedirgin ve heyecanlı olabiliyorlar. Buda onların seviyesini olumsuz yönde etkiliyor. Denetçilerin çok kısıtlı bir süre içinde denetimini gördüm bu süre içinde ne öğretmen nede öğrenci kendi performansını gösteremez. Denetim süresinin sınırlı tutulması ya da denetçi eksikliğinden zamanın sınırlı tutulmasından tam manasıyla değerlendirme yapılmadığını düşünüyorum.</p>	Safiye
<p>Sınıflara denetçilerle beraber girdik. Yapıcı onarıcı ve daha samimi olduklarını gözlemledim. Kibarca eksikliler varsa bunların nasıl giderileceği dile getirildi. Yine öğretmenin ya da müdürün göremediği eksiklikleri okula dışarıdan bakan bir kişinin daha farklı gördüğünü ve nasıl bakılıyor olduğunu öğrenme fırsatım oldu.</p>	Salim
<p>Hem öğretmenin ürkümlüğüne hem de denetçinin tavrına güldük. Sınıfa girdiğimizde öğretmen öylesine şaşkın ve ürkümlü ki hayat bilgisi dersi yerine Türkçe dersine geçti. İkinci derse de denetçiyle beraber girdik. Denetçi öğrencilere kurbanlık koyun gibi davrandı. Ağlayan çocuklar oldu. Denetimler denetçinin kişiliğine bağlı olarak değişkenlik gösteriyordu. İkinci denetçi sınıfta sadece gözlem yaptı. Oysa birinci denetçi insanı meslekten soğutan bir davranışa sahipti.</p>	Çağlar
<p>Ders denetiminde saldırgan ve kılık-kırk yararcasına denetçinin öğretmende mutlaka bir eksik bulmaya çalışmaları öğretmen açısından tedirginliğe ve kabusa dönüşüyor. Bizim üstlerimiz, amirlerimiz olabilirler ancak insana insanca değer verip, sorun varsa beraber gidermeye, yoksa da takdir etmeye çalışsalar, denetçilerden korkulacağını sanmıyorum.</p>	Atakan
<p>Uygulamaya gittiğimizde, ders denetimi sırasında öğretmenlerde gördüğü eksiklikleri sadece bu eksik diye geçiştirmeyip nedenlerini açıklayıp bizi aydınlattı. Bilmediğimiz ya da yanlış bildiğimiz konularda sorularımızı yanıtladılar. Birçok kazanç sağladığımı düşünüyorum. Benden sonraki arkadaşlarımin da yaralanmasını isterim.</p>	Sıdıka
<p>Gördüğüm şeylerin hepsi formaliteydi. Çünkü denetçinin geleceği zaten belli öğretmenler 1-2 gün önce başlıyorlar gerekli evrakları doldurmaya, e şimdi evrakları tam olan öğretmen iyi mi? Benim eşlik ettiğim denetçi eksik gördüğünde bile tamamlamasını istedi.</p>	Sevgi
<p>Ders denetiminde gerekli olan belgelerin neler olduğunu, yıllık ve günlük planın gerekliliğini, gelişim dosyalarının amaçları açıklanmıştır. Uygun bir sınıf ve okul ortamının nasıl ve ne şekilde oluşturulacağı açıklanmıştır. Öğretmen adaylarının bilgilendirilmesi açısından yerinde ve doğru bir uygulama olduğunu düşünüyorum.</p>	Deniz
<p>Anlatımlarını tamamen yazılı evraka dayalı olarak yapıyorlar ve farklı bir şeyler sorulduğu zaman sadece geçiştirici cevaplar veriyorlar. Bundan dolayı konuya tam olarak hâkim olmadıklarını, dolayısıyla da vermiş oldukları rehberlik etkinliklerinin yetersiz olduğunu düşünüyorum.</p>	Ali
<p>Yeterli bulmuyorum. Çok etkili bir rehberlik olmuyor. Her gelen denetçiler farklı rehberlik yapıyor. Birinin dediğini diğeri tutmuyor. Çünkü sadece bilgisayardan bilgiler öğretmene aktarılıyor. Bu bilgileri bizler okuyarak edinebiliriz. Önemli olan sınıf içi uygulamalar ile ilgili sorularımıza net cevaplar bulabilmemizdir.</p>	Gökhan
<p>Öğretmen adayları eğitim-öğretim faaliyetleri boyutunda ilköğretim denetçilerini, planların ders programına uygun olarak hazırlanmasında rehberlik etmesi, hazırlanan planların çevre şartlarına göre uyarlanıp uygulanması konusunda rehberlik etmesi ve uygun öğretim yöntemi seçme konusunda rehberlik etmesi konularında başarılı bulmuşlardır.</p>	Ergün

İkinci alt problemde belirtilen ilköğretim deneticileri, Okul yönetimi ve kurum denetiminde ne tür etkinlikler yapıyorlar? ile ilgili görüşleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Denetçiler Okul yönetimi ve kurum denetiminde ne tür etkinlikler yapıyorlar
(Table 2. School management and corporate supervisors under the supervision of what kind of activities do they do)

Katılımcıların verdiği cevaplar	F
Genelde belgeler üzerinde çalışıyorlar	32
Zaman sıkıntısı var.	7
Öğrenci sayısının fazlalığı okulun işleyişine engel oluşturuyor	11
İstekliyim ama çok gereksiz gördüğüm çalışmalar var	8
Okul ve çevre koşullardan amaçları yeterince gerçekleştiremiyorlar	7
Varolan ilkelerin okul yöneticilerinin yaratıcılığını engellediğini düşünüyorum	13
Okul yönetimi yerel koşullara göre çalışmalar yapıyor	5
Denetçiler etkinlikler sürecinde okul yöneticilerine güvenmelidirler	2
	T.90

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların bu soruya ilişkin görüşleri genel olarak, "Genelde belgeler üzerinde çalışıyorlar", "Zaman sıkıntısı var.", "Öğrenci sayısının fazlalığı okulun işleyişine engel oluşturuyor", "İstekliyim ama çok gereksiz gördüğüm çalışmalar var", "Okul ve çevre koşullardan amaçları yeterince gerçekleştiremiyorum", "Varolan ilkelerin okul yöneticilerinin yaratıcılığını engellediğini düşünüyorum", "Okul yönetimi yerel koşullara göre çalışmalar yapıyor", "Denetçiler etkinlikler sürecinde okul yöneticilerine güvenmelidirler", şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verecek olursak;

Okul müdürünün esnekliğinin kötü amaçlı kullanıldığı, öğretmenlerin internetten inen hazır planlar yüzünden gevşediği ve kendini geliştirmemesinden yakınıldı. Denetçi karşısında okul müdürünün kasılmalarından devlet otoritesini hissettim.	Binali
Öğrenci olarak benim için denetçi "disiplin" anlamına geliyor. Ama bugüne kadar müdür ve öğretmenlerimiz "denetçi gelecek" kaygısı taşıdığı için bizim için de kaygı yaratan bir unsur olmaktadır.	Aslı
Okul yöneticileri ve öğretmenlerin durumunu aslında geçmişten bu güne dek pek değişmemiş gibi. Ama ben değişen birşey olduğuna inanıyorum o da denetçilerdi. Tabi değişmede elzemdi. Çünkü yöneticileri ve öğretmenleri bu duruma getiren onlardı.	Nesil
Ancak gittiğimiz okulda okul müdürünün denetlenmesine tanık olamadık bu konuda bilgi sahibi olamadık. İleride yönetim aşamasında yer alınca bu konuda tedirginlik yaşayacağımızı düşünüyorum. Denetçilerin müdürlere hangi konuda yardımcı olacaklarını merak ediyordum. Ancak bilgi sahibi olamadım. Uygulama sonunda denetçilerin esas amacının yol göstermek olduğu kanaatine vardım.	Hacer
Buna göre öğretmen adayları ilköğretim denetçilerini okul yönetimi boyutundaki rehberlik rollerinde okutulan derslerle ilgili defter, dosya ve kayıtları tutma konusunda bilgi verme, konularında denetlemişlerdir.	Sevda
Denetçiler, müdürlerden okul binası ve bölümlerinin, okul bahçesi, oyun alanları ve araçları ile diğer tesislerin temizlik, bakım ve onarımı, hizmete uygun eşya ve araçla donatılması ve kullanılmasını incelediler, bize verdikleri bu konuda açıklayıcı bilgilerle okulu eğitim ve öğretime nasıl hazırlayacağımızı öğrendik.	Turgut
Denetçiler, müdürlerden okulda yapılan etkinliklerin iş takvimi, yıllık çalışma program ve okutmakta olduğu dersin planlarını hazırlama ve uygulama, öğrencilerine programların öğördüğü bilgi, beceri ve duyuşsal davranışları kazandırması açısından incelemelerde bulundu,	Sumru
Eğitim ve öğretim sorunlarını belirleme, öğretmenler kurulunda görüşme ve alınan kararları uygulama; şube ve zümre öğretmenlerinin eğitim-öğretimle ilgili plânlama, uygulama ve öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirmelerinde birlikteliğin sağlanmasında hangi çalışmalarını yaptıklarını sordu. Ayrıca ne için bu soruyu sorduğunu açıkladı.	Yıldız
Törenler, belirli gün ve haftalar, eğitici kol çalışmaları, sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler ile ders dışı etkinlikleri, plânlama ve yürütmesinin önemini paylaştı	Berna

Üçüncü alt problemde belirtilen ilköğretim deneticileri, Denetçilerin denetim etkinlikleri sizde nasıl bir izlenim bırakmıştır? ile ilgili görüşleri Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen adaylarında denetçilerin denetim etkinlikleri sizde nasıl bir izlenim bırakmıştır ile ilgili görüşleri
(Table 3. Teachers in the supervisors 'supervisors activities how you have an impression about him' opinions)

Katılımcıların verdiği cevaplar	F
Öğretmenler denetçilere fazla bir soru soramıyor. Kendilerini iletişime çok kapatıyorlar	21
Denetçiler sadece yazılı olan defter ve dosyalarımıza bakıp gidiyorlar	19
Denetçilerde etkinliklere dair bir örnek isteğimde çok kötü sözler duydum	4
Denetçiler daha açıklayıcı, uygulamalar yapabilirler	7
Denetçilerin ders denetimi yerine belirli aralıklarla seminerler vermeleri gerekiyor	11
Okullardaki uygulamaların sürekliliği için sürekli okulda bulunacak denetçiler olmalıdır	3
Denetçilerin öğretmene daha çok yardımcı olduğunu görebiliyorum	8
Kendi eksiklerimi öğretmen adayı arkadaşlarımdan desteği ile çözebiliyorum	7
Denetçilere ilişkin korkum ve kaygım azaldı	17
	T.97

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların bu soruya ilişkin görüşleri genel olarak, "öğretmenler denetçilere fazla bir soru soramıyor. Kendilerini iletişime çok kapatıyorlar", "Denetçilerde etkinliklere dair bir örnek isteğimde çok kötü sözler duydum", "Denetçiler daha açıklayıcı, uygulamalar yapabilirler", "Denetçilerin ders denetimi yerine belirli aralıklarla seminerler vermeleri gerekiyor", "Okullardaki uygulamaların sürekliliği için sürekli okulda bulunacak denetçiler olmalıdır", "Denetçilerin öğretmene daha çok yardımcı olduğunu görebiliyorum", "Kendi eksiklerimi öğretmen adayı arkadaşlarımdan desteği ile çözebiliyorum", "Denetçilere ilişkin korkum ve kaygım azaldı"; şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Bu konuda katılımcıların belirttikleri görüşlerden örnekler verecek olursak;

Okullarda yapılan dağınık ve karmakarışık aceleyle getirilmiş hazırlıklar gerçekten gözümü korkutmuştu. Seneye öğretmen olacağım ve denetçiler hakkında ön fikirlerimden kurtuldum.	Zafer
Nasıl rehberlik göreceğimiz ve nasıl bir denetim deneyimi geçireceğimiz hakkında bilgi sahibi olduk. Bence iyi denetçi iyi bir rehber eksikleri gören ve bunları giderici olmalıdır. Karşılaştığımız denetçilerde bu şekildeydi.	Tuğçe
Öğretmen olduğumda karşılaşacağım durumlar hakkında ön bilgi sahibi olmuş olduk. Denetçi geldiği zaman hangi çalışmalarımıza bakacağı, neleri bilmemiz gerektiği, yanımızda buldurmamız gereken belgeler hakkında ön bilgi olmamız açısından faydalı bir çalışmaydı.	Adem
Denetçiler bizim gözümüzde öğretmenin açığını arayanlar olarak gözüktü şimdiye kadar. Ama atlanılan bir nokta var. Denetçi sınıfın yetişmişlik düzeyini; öğrenme ortamlarını ve yönetimi kontrol etmektir. Kaliteli eğitim, kaliteli öğretmen, kaliteli öğrenci; mükemmel bir gelecek...	Seval
Öğretmenlik uygulamasındaki denetçileri izlemenin bize yeteri kadar yarar sağlamadığı kanısındayım. Denetçilerin bu işlerde rolleri olduğu, fakat üniversitenin de bu uygulama hakkında yeteri kadar plan yapmadığı ve çaba harcamadığı kanısındayım. Çünkü gittiğimiz okullarda bazı denetçiler derslere geç kaldı, bazıları ise derslere girdi. Fakat bu derslere girme ve ders izlemede bize yeteri kadar yarar sağlamadı. Hiç olmazsa denetçi ders çıkışı neyi gözlemlediğini, teftiş kurallarını bizlere gösterip anlatmalıydı. İstisnai olarak, bazı denetçiler arkadaşlarımdan bunu yaptı fakat ben bu davranışı her denetçiden beklerdim.	Ceren
Denetçilerin öğretmenlerle iletişimi gayet sıcakkanlı, hoşgörülü ve yapıcıydı. Bir öğretmenin buldurması gereken dosyalar, çocuklara kazandırması gereken hedef ve kazanımların neler olduğu konusunda bilgilendirdiği için kendi adıma çok yararlıydı. Öğretmenin eksikleri hakkında bilgi verdi ve bunları düzeltme adına yönlendirmelerde bulundu.	Aytuna
Denetçileri daha yakından tanıma imkanı buldum bu sayede. Sadece öğrenci ve öğretmenlerle değil okulun diğer personelleriyle nasıl diyalog kurduklarını	Ahmet

<i>gözlemledim. Denetçiler okulları ziyaret ettiklerinde okulun çehresinin nasıl değiştiğini fark ettim.</i>	
<i>Denetimin nasıl olduğunu gördükten sonra kendime güvenim arttı. Benim en çok dikkatimi çeken denetçi okuldayken okulun havasını çok değişmesi.</i>	Hasan

5. SONUÇ (CONCLUSION)

Öğretmen adaylarının ilköğretim denetçilerinin rehberlik rollerinin eğitim-öğretim faaliyetleri boyutunda öğretmen adaylarının en fazla ders işlenişinde derslerin programlarındaki şekliyle gerçekleştirilmesi yönünde çalışmalar yapmaktadırlar. Denetçiler bir birlerinden farklı olarak sınıftaki resmi tutumlarından, öğretmenlerle doğrudan işbirliği yapmadıklarından, sınıfta çok sert göründüklerinden hatta bazı öğrencilerin korktuklarından söz etmektedirler. Bazı öğretmen adayları da denetçileri çok hoşgörülü, esnek ve iletişime açık bulmuşlardır.

Çalışmaya katılan öğretmen adayları eğitim-öğretim faaliyetleri boyutunda ilköğretim denetçilerini, planların ders programına uygun olarak hazırlanmasında rehberlik etmesi, hazırlanan planların çevre şartlarına göre uyarlanıp uygulanması konusunda, uygun öğretim yöntemi seçme konusunda başarılı olmuşlardır.

Öğretmen adaylarının görüşlerine göre okul yönetimini nasıl denetlendiğine ilişkin olarak; daha çok resmi kayıtların usulüne uygun olarak tutulup tutulmaması konularında, okul ve çevre ilişkilerinde, öğrencilerin devam ve devamsızlıklarının izlenmesi, okul çalışanlarının özlük işlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Buna göre öğretmen adayları ilköğretim denetçilerinin okul yönetimindeki rehberlik rollerinde okutulan sınıf ve derslerle ilgili defter, dosya ve kayıtları tutma konusunda bilgi verme, mevzuattaki değişme ve gelişmeler konusunda haberdar etme konularında çalışma yapmışlardır.

Öğretmen adaylarının, ilköğretim denetçilerinin denetim etkinlikleri nasıl bir izlenim bıraktığına ilişkin görüşleri; şimdiye kadar eğitimcilerin denetçiyi bir kaygı unsuru olarak gösterdiklerinden, Artık denetçilerle ilgili bir kaygıların olmadığı anlaşılmaktadır. Nasıl rehberlik görüleceği ve nasıl bir denetim deneyimi geçirileceği hakkında bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. İyi denetçi iyi bir rehber eksikleri gören ve bunları giderici olmalıdır. Karşılaşılan denetçilerde bu şekildedirler. Uygulamaya rehberlik etkinlikleri sürecinde katılan denetçiler, öğretmenlerde gördüğü eksiklikleri sadece bu eksik diye geçiştirmeyip nedenlerini açıklayıp uygulama öğrencilerini bilgi ve uygulama düzeyinde aydınlatmışlardır. Uygulama öğretmen adaylarının bilmediği ya da yanlış bildiği konularda sorularını yanıtlayarak açıklamalarda bulunmuşlardır. İlköğretim denetçilerinin denetim ve rehberlik etkinlikleri bazı öğretmen adaylarında olumsuz etkiler de bırakmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına göre öğretmenlik uygulaması sürecinde ilköğretim denetçilerinin rehberlik ve öğretmeni işbaşında yetiştirme çabalarının yeterli olduğu, pek çok yararlı deneyim kazandıkları sonucuna varılmıştır. Bu bulgu, [35 ve 36]'nın yaptıkları araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Programın uygulayıcısı olan öğretmenlere yeterince bilgi verilirse ve öğretmenler uygulama sürecinde denetçiler tarafından cesaretlendirilirse programı olumlu bir şekilde uygulayabilirler.

Eğitim denetçilerinin amaçlarının nasıl gerçekleştiğine ilişkin öğretmen adaylarının gözlemi için yapılan çalışmalarda uygulamaların denetlenmesinde ve rehberlik çalışmalarında ve sonuçlarının değerlendirilmesinde genel anlamda etkili olmadığı, öğretmenlerin denetim uygulamalarından ve bireysel olarak denetçilerden de memnun

olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu [37]'nin çalışması ile uyum göstermektedir.

Yenilenen ilköğretim programlarının başarıyla uygulanarak amacına ulaşabilmesi her şeyden önce, uygulamayı yapacak öğretmenlerin ve onlara rehberlik edecek denetçilerin, geliştirilen programın benimsenerek süreç içerisinde, etkili bir şekilde uygulanması, rehberlik yapılması ve denetlenmesi zorunludur. Aksi halde, büyük çaba ve ümitlerle hazırlanan bu programlar da diğer ilköğretim programları gibi öğretmen merkezli ve ders kitaplarındaki bilgileri ezberletme anlayışıyla devam eder ve başarısızlığa uğrayabilir.

6. ÖNERİLER (RECOMMENDATIONS)

İlköğretim denetçileri öğretmen adaylarının çevre ile iyi ilişkiler kurmasına, okulun değerlerini öğrenmesine ve benimsemesine ve okulun amaçlarını ve sorumluluklarını öğrenmelerine yardımcı olmalı ve eğitim-öğretim sürecine ilişkin rehberlik rollerini daha iyi oynamalıdır.

Dönem başında yapılacak bilgilendirme toplantıları, uygulamaların sorunsuz yürütülmesini sağlayacaktır. Öğretmen adaylarına meslekte karşılaşacağı her türlü durum için okullar ve fakülte öğretim elemanları gerekli kolaylığı sağlamalıdır. Öğretmen adaylarının uygulama okullarında ders dışı etkinliklere katılımları yeterli düzeyde değildir. Gerekli tedbirler alınmalı ve katılımları sağlanmalıdır.

İki yarıyla çıkartılan öğretmenlik uygulamalarında eğitim kurumları yöneticileri ve fakülte koordinatörleri işbirliği içinde, eğitim-öğretim yılı başında denetçiler tarafından verilebilecek eğitim seminerleri ve uygulamalı rehberlik çalışmalarına katılabilirler. İlköğretim öğretmenleri ile denetçiler arasında etkili işbirliği yaratacak ortamlar hem bireysel hem de kurumsal düzeylerde oluşturulmalıdır.

Denetçi, sorgulayan, inceleyen ve denetim eden anlamlarına gelen isimlendirmeler, işbirliğini ve paylaşmayı sağlamayı gerektiren kavramlar şeklinde değiştirilmelidir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Celep, C., (2001). Eğitimde Örgütsel Adanma ve Öğretmenler. Ankara: Anı Yayıncılık.
2. Sönmez, V., (1999). Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı. (Genişletilmiş Yedinci Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
3. Canbazoğlu, S., (2008). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Maddenin Tanecikli Yapısı Ünitesine İlişkin Pedagojik Alan Bilgilerinin Değerlendirilmesi., Gazi Üniversitesi Eğitim Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara.
4. Simmons, P.E., Emory, A., Carter, T., Coker, T., Finnegan, B., Crockett, D., Richardson, L., Yager, R., Craven, J., Tillotson, J., Brunkhorst, H., Twiest, M., Hossain, K., Gallager, J., Duggan-Haas, D., Parker, J., Cajas, F., Alshannag, Q., Mc Glamery, S., Krockover, G., Adams, P., Spector, B., La Porta, T., James, B., Rearden, K., and Labuda, K., (1999). Beginning Teachers: Beliefs and Classroom Actions. Journal of Research in Science Teaching, 36, 930-954.
5. Veal, W.R., Tippins, D.J., and Bell, J., (1998). The Evolution of Pedagogical Content Knowledge in Prospective Secondary Physics Teachers. Paper presented at the annual meeting of the National Association for Research in Science Teaching, San Diego, CA.

6. Baştürk, S., (2009). Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre İncelenmesi. İlköğretim Online. 8 (2), 439-456.
7. Barnett, B.G., (1995). Developing reflection and expertise: Can mentors make the difference? Journal of Educational Administration. 33 (5), 45-59.
8. Crowther, D.T. and Cannon, J.R., (1998). How much is enough? Preparing elementary science teachers through science practicum. Paper presented at the Annual Meeting of the Association for the Education of Teachers of Science. Minneapolis, MN, January.
9. Healy, L., Ehrich, L.C., Hansford, B., and Stewart, D., (2001). Conversations: a means of learning, growth and change. Journal of Educational Administration, 39(4), 332-345.
10. Aydın, M., (1993). Çağdaş Eğitim Denetimi. Ankara: İM. Araştırma Yayın Danışmanlık A.Ş.
11. Başaran, İ.E., (1996). Eğitim Yönetimi. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
12. Bursalıoğlu, Z., (1987), Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış, Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını No: 154.
13. Taymaz, H., (1993). Teftiş, Kavramlar, İlkeler, Yöntemler. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
14. Gardner, J.E., (1980). Training The New Supervisors. New York. Educational Leadership. 37, 240-245.
15. Başar, H., (2000). Eğitim Denetçisi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
16. Bolatoğlu, F., (1985), Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Birimlerinde Teftiş Sistemi. Ankara: TODAİE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
17. Balcı, A., (2002). Aday Öğretmenler. Abece Eğitim ve Ekin Dergisi, Sayı: 185.
18. Erdoğan, İ., (2000). Okul Yönetimi Öğretim Liderliği. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
19. Açıkalın, A., (1995). Çağdaş Örgütlerde İnsan Kaynağının Personel Yönetimi. Ankara: PEGEM Yayınları, No 7.
20. Bursalıoğlu, Z., (1980). Eğitim Yöneticisinin Davranış Etkenleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını.
21. Sands, M., Özçelik, D.A., Busbridge J. ve Dawson, D., (1997). Okullarda Uygulama Çalışmaları. Ankara: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Eğitim Projesi, Öğretmen Eğitimi Dizisi.
22. YÖK, (1998). Fakülte Okul İşbirliği. Ankara: YÖK/ Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Hizmet Öncesi Eğitim Projesi, Öğretmen Eğitimi Dizisi.
23. Kiraz, E., (2002). Öğretmen Adaylarının Hizmet Öncesi Mesleki Gelişiminde Uygulama Öğretmenlerinin İşlevi. Eğitim Bilimleri ve Uygulama. 2 (1), 183-196.
24. Özbek, T.Z. ve Aytekin, F., (2003). Eğitim Fakültesi Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Bakış Açılı ve Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Memnuniyet Durumları Üzerinde Bir Araştırma. Çağdaş Eğitim Dergisi. 284 (2), 31-39.
25. Oral, B. (1997). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Görüşleri. Çağdaş Eğitim Dergisi. 232, 9-13.
26. Azar, A., (2003). Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması Derslerine İlişkin Görüşlerinin Yansımaları. Milli Eğitim Dergisi. 159, 181-194.
27. Dallmer, D., (2004). Collaborative relationships in teacher education: A personal narrative of conflicting roles. Curriculum Inquiry, 34(1), 29-45.

28. Gökçe, E. ve Demirhan, C., (2005). Öğretmen Eğitiminde Yenilikçi Bir Yaklaşım mı, Yoksa Geleneksel Bir Anlayış mı? Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 38 (2), 187-195.
29. Dodd, W.A., (1972). Primary School Inspection New Countries. London: Oxford University Press.
30. Aslan, D. ve Aslan, H., (2007). İlköğretim Okullarında Aday Öğretmenlerin Yetiştirilmesinde İlköğretim Denetçilerinin Rollerini (Şanlıurfa İli Örneği), 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. 5-7 EYLÜL 2007, Tokat. Gazi Osmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.
31. Karasar, N., (1995). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Alkım Kitapevi.
32. Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
33. Ekiz, D., (2003). Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş. Ankara: Anı Yayıncılık.
34. Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2002). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri .(2.Baskı). Adapazarı: Sakarya Kitabevi.
35. Akbaşlı, S. ve Korkmaz, İ., (2001). Okul Deneyimi-I Çalışmalarının Öğrenciler Tarafından Değerlendirilmesi. Eğitim Araştırmaları Dergisi. Sayı: 5. Ankara: Anı Yayıncılık.
36. Kılıç, M., (2005). Öğretmenin Rolü ve Görevlerine İlişkin Görüşlerin Yeni İlköğretim Programı Çerçevesinde Değerlendirilmesi. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu, Kayseri.
37. İlğan, A., (2008). Örgütsel Değişim, Milli Eğitim Dergisi. 177, 80-103.